

Η Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου στον «Ε.Κ.»: «Διδάσκοντας ποντιακά, διδάσκω έναν ολόκληρο πολιτισμό»

/ [Γενικά Θέματα](#) / [Ειδήσεις και Ανακοινώσεις](#) / [Εκπαίδευση](#)

ΤΟΡΟΝΤΟ. Η Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου, φιλόλογος και υποψήφια διδάκτωρ εφαρμοσμένης γλωσσολογίας στο Διεθνές Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και διδάσκουσα της ποντιακής διαλέκτου, βραβεύτηκε στο Τορόντο από την Παμποντιακή Ομοσπονδία (ΠΟ) ΗΠΑ και Καναδά για την προσφορά της στη διδασκαλία και διάδοση της ποντιακής διαλέκτου. Με αφορμή τη βράβευσή της, μίλησε στον «Εθνικό Κήρυκα» για μία διάλεκτο που, όπως λέει, δεν αφορά μόνο το λεξιλόγιο, αλλά την οικογένεια, την ιστορία, τη μνήμη και την ταυτότητα των Ποντίων.

Η παρουσία της στον Καναδά συνέπεσε με μία περίοδο κατά την οποία οι νεότερες γενιές της Ομογένειας στον Καναδά, τις ΗΠΑ και τον υπόλοιπο κόσμο αναζητούν νέους τρόπους σύνδεσης με την ποντιακή τους καταγωγή. Κατά την

Κωνσταντινίδου, η ποντιακή σήμερα δεν χρησιμοποιείται από τους περισσότερους νέους ως καθημερινό εργαλείο επικοινωνίας αλλά γίνεται εργαλείο που υπερθεματίζει το ζήτημα της ταυτότητας. «Δεν είναι», όπως σημειώνει, «η γλώσσα που θα μιλήσει κάποιος σε έναν δημόσιο χώρο ή σε μία καθημερινή συναλλαγή, αλλά η γλώσσα με την οποία μπορεί ένα άτομο να τοποθετήσει τον/την εαυτό του/της στην οικογένεια, τα τραγούδια, τις ιστορίες, τον κόσμο των παλαιότερων αλλά και να συνδεθεί με τις ρίζες του.

Η δική της σχέση με την ποντιακή άρχισε από το σπίτι και το χωριό. Μεγάλωσε από τα εννέα της χρόνια σε ένα αμιγώς ποντιακό περιβάλλον, ακούγοντας τον παππού, τη γιαγιά και τους γείτονες να μιλούν ποντιακά. Η πρώτη αφορμή για συστηματική έρευνα ήρθε αργότερα ως φοιτήτρια όταν σε ένα μάθημα γλωσσολογίας ζητήθηκε από τους φοιτητές να καταγράψουν λέξεις που χρησιμοποιούνταν στον τόπο καταγωγής τους. Τότε στάθηκε σε μία λέξη καθημερινή για πολλούς Ποντίους. Το «παλαλός», που σημαίνει τον τρελούτσικο ή τον παλαβό, χωρίς να διατυπώνει αρνητική σημασία. Όταν λίγο μετά διαπίστωσε ότι συνδέεται με την αρχαία μετοχή «απολωλώς», άρχισε να αντιλαμβάνεται βαθύτερα, όπως λέει, «πόσο πλούτο αλλά και πόσο βάθος έχει η διάλεκτός μας».

Στη συνέντευξη η ίδια απέφυγε τις εύκολες γενικεύσεις αφού, όπως μας εξήγησε, «η ποντιακή δεν είναι αρχαία ελληνική διάλεκτος, ούτε μπορεί να παρουσιάζεται σαν να έμεινε ακίνητη στον χρόνο». Προέρχεται από την ελληνιστική κοινή και στην πορεία των αιώνων διαφοροποιήθηκε, κρατώντας, όμως, έναν μεγάλο αριθμό λέξεων και τύπων που έχουν απασχολήσει τη γλωσσολογική έρευνα. «Η γλώσσα», όπως υπογραμμίζει, «ακολουθεί πάντοτε την πορεία των ανθρώπων μέσα στον χρόνο».

Η διδασκαλία της ποντιακής άρχισε για την ίδια το 2014, όταν ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Ποντίων Εκπαιδευτικών ζήτησε από το Ινστιτούτο Νεολαίας και Διά

Βίου Μάθησης να οργανωθούν μαθήματα της ποντιακής διαλέκτου σε δήμους, κυρίως της Βόρειας Ελλάδας. Αφού πέρασε τις σχετικές εξετάσεις πιστοποίησης, ξεκίνησε να διδάσκει. Από το 2021 άρχισε να διδάσκει για φορείς της Ομογένειας, αρχικά μέσω της Νεολαίας της Ομοσπονδίας Συλλόγων Ελλήνων Ποντίων Ευρώπης.

Τα μαθήματα Ποντιακής στη βόρεια Αμερική ξεκίνησαν την άνοιξη του 2025 με συμμετοχή που ξεπέρασε κατά πολύ τις προσδοκίες των υπεύθυνων, κατόπιν σχετικής πρότασης της Συντονίστριας Εκπαίδευσης στην Αμερική, Δρος Δήμητρας Πατρωνίδου. Φορείς των μαθημάτων, το Ιερό Ίδρυμα Παναγία Σουμελά, με έδρα στο Νέα Ιερσέη και πρόεδρο τον Δρα Χαράλαμπο Βασιλειάδη, και η Παμποντιακή Ομοσπονδία ΗΠΑ και Καναδά με πρόεδρο τον Μιλτιάδη Τσαβδαρίδη. Όσον αφορά το οργανωτικό κομμάτι των μαθημάτων, σημαντική είναι η βοήθεια του Ιωάννη Βασιλειάδη, μέλος του Ιερού Ιδρύματος Παναγία Σουμελά.

Η εμπειρία αυτή την έφερε σε επαφή με ανθρώπους με διαφορετικές καθημερινότητες και τρόπους ζωής. Μας τόνισε πως «Άλλο είναι να διδάσκει κανείς σε ανθρώπους στην Ελλάδα, οι οποίοι συχνά έχουν ακούσει ποντιακά στο σπίτι ή στο χωριό και άλλο σε ανθρώπους της Διασποράς, όπου η καθημερινή γλώσσα είναι συχνά τα αγγλικά ή άλλη γλώσσα του περιβάλλοντος, ενώ η κοινή νεοελληνική μπορεί ήδη να είναι δεύτερη ή γλώσσα κληρονομιάς. Εκεί, η ποντιακή προστίθεται ως ένα ακόμη επίπεδο μνήμης και καταγωγής».

Για την ίδια σήμερα, η ποντιακή ενδεχομένως να χάνεται σιγά σιγά αφού είναι ενταγμένη στον Άτλαντα Γλωσσών της UNESCO, όπου η ποντιακή συμπεριλαμβάνεται ως γλώσσα που κινδυνεύει. Οι λόγοι για αυτό «έχουν ιστορικές και κοινωνικές αιτίες καθώς οι πρώτες γενιές Ποντίων στην Ελλάδα έπρεπε να προσαρμοστούν, να μάθουν την κοινή νεοελληνική και να απομακρυνθούν από την αρνητική φόρτιση που είχε παλαιότερα η λέξη «πρόσφυγας». Παράλληλα, οι παλαιότερες αντιλήψεις που θεωρούσαν τις διαλέκτους κατώτερες μορφές γλώσσας επηρέασαν τη μετάδοση της ποντιακής μέσα στην οικογένεια» μας τόνισε.

Παρόλα αυτά, η οικογένεια παραμένει, κατά την ίδια, «ο πρώτος και πιο φυσικός χώρος μετάδοσης». Εκεί όπου ομιλούνταν τα ποντιακά από τους γονείς, τους παππούδες και τους γείτονες, η διάλεκτος περνούσε στα παιδιά χωρίς ιδιαίτερη προσπάθεια. «Όταν, όμως, χάνεται αυτό το περιβάλλον, όταν δεν υπάρχουν πια τα αμιγή ποντιακά χωριά ή οι κοινότητες όπου η ποντιακή ακούγεται καθημερινά, τότε η γλώσσα υποχωρεί. Για τις παλαιότερες γενιές ήταν συχνά η πρώτη γλώσσα. Για τις νεότερες, γίνεται περισσότερο γλώσσα συνειδητής επιστροφής».

Στο ερώτημα του «Ε.Κ.» εάν η απώλεια μιας γλώσσας ή διαλέκτου δεν είναι απλώς

απώλεια λέξεων η ίδια μας υπογραμμίζει «όταν μία γλώσσα ή διάλεκτος πεθαίνει, χάνεται μαζί και ένας ολόκληρος πολιτισμός και ο τρόπος με τον οποίο τον όρισε η γλωσσική κοινότητα». Την ίδια στιγμή χάνεται επίσης, όπως προσθέτει, «το δικαίωμα της γλωσσικής κοινότητας στο να διατηρήσει τη μητρική της γλώσσα».

Αυτό φαίνεται, κατά την ίδια, κυρίως στις λέξεις οι οποίες ενέχουν πολιτισμικό βάρος τονίζοντας ότι «είναι λέξεις που δεν μεταφέρονται εύκολα σε άλλη γλώσσα, γιατί κουβαλούν συνήθειες, συναισθήματα, αντιλήψεις και βιωμένες καταστάσεις. Το «λελεύω σε», η γνωστή ποντιακή έκφραση αγάπης, δεν είναι μόνο μια τρυφερή φράση. Το «τ' εμέτερον» δηλώνει τον δικό μας άνθρωπο, εκείνον που ανήκει στην ίδια κοινότητα και τον οποίο θα στηρίξουμε ακόμη κι αν τον βλέπουμε για πρώτη φορά. Τα «παρχάρια», οι βοσκότοποι στα υψίπεδα του Πόντου, δεν είναι μόνο γεωγραφικός όρος, αλλά παραπέμπουν σε έναν τρόπο ζωής, στην αγροτική μνήμη και στην εικόνα του ποντιακού τοπίου».

Η διδασκαλία μίας τέτοιας διαλέκτου δεν μπορεί να περιορισθεί μόνο στη γραμματική, στη σύνταξη και στο λεξιλόγιο γιατί «διδάσκοντας ποντιακά, διδάσκω έναν ολόκληρο πολιτισμό», μας λέει και γι' αυτό θεωρεί ότι ο δάσκαλος πρέπει να είναι προσεκτικός στον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύει αυτόν τον πολιτισμό. Τα προσωπικά της βιώματα τη βοηθούν να εξηγεί όχι μόνο τις λέξεις, αλλά και το ύφος, την υπερβολή, το χιούμορ και τη συναισθηματική ένταση που χαρακτηρίζουν πολλές ποντιακές εκφράσεις.

Στα διαδικτυακά μαθήματα, που απευθύνονται συχνά και σε μαθητές του εξωτερικού, υπάρχουν δυσκολίες αλλά και δυνατότητες. Είναι πιο δύσκολο, λέει, να καταλάβει κανείς αν ο μαθητής κουράστηκε ή διστάζει να μιλήσει μπροστά στην οθόνη. Από την άλλη, το διαδίκτυο επιτρέπει άμεση χρήση εικόνων, χαρτών, τραγουδιών και βίντεο, ώστε οι μαθητές να βλέπουν ένα εργαλείο, ένα χωριό, έναν χορό ή μια σκηνή που συνδέεται με τη λέξη που μαθαίνουν.

Αναφερόμενη στα μαθήματα της, μας είπε ότι συμμετέχουν άνθρωποι με διαφορετική αφετηρία. «Κάποιοι γνωρίζουν λίγες φράσεις από το σπίτι τους, ακόμη κι αν δεν ξέρουν πάντα τι σημαίνουν και άλλοι δεν γνωρίζουν καλά ελληνικά αλλά ενδιαφέρονται για την ποντιακή μέσα από προσωπική αναζήτηση». Η δική της δουλειά, όπως εξηγεί, «είναι να βρίσκω το κοινό σημείο από όπου μπορεί να ξεκινήσει η ομάδα, κρατώντας ζωντανό το ενδιαφέρον όλων».

Η βράβευσή της στο Τορόντο από την ΠΟ ΗΠΑ και Καναδά έδωσε έναν δημόσιο λόγο σε μία προσπάθεια που γίνεται στην Ελλάδα, στην Ευρώπη, στη Βόρεια Αμερική και άλλες χώρες του πλανήτη μέσα από συλλόγους, μαθήματα, τραγούδια, θέατρο, λογοτεχνία και νεανικές δράσεις. Η ίδια βλέπει τα τελευταία χρόνια μία

στροφή προς την αυτογνωσία ταυτότητας, όχι μόνο ως επιστροφή στο παρελθόν, αλλά ως ανάγκη των νεότερων να καταλάβουν καλύτερα από πού προέρχονται.

Τέλος, για την Αρχοντούλα Κωνσταντινίδου το ερώτημα δεν είναι αν η ποντιακή μπορεί να ξαναγίνει γλώσσα καθημερινής ανάγκης στο Τορόντο ή σε άλλες κοινότητες της Διασποράς. Το ζητούμενο είναι αν θα παραμείνει ζωντανή ως γλώσσα μνήμης, συνέχειας και πολιτισμού και αυτό εξαρτάται από την οικογένεια, τη συστηματική διδασκαλία, τη στήριξη των φορέων και τον χώρο που θα δοθεί στην ποντιακή μέσα στις νεότερες γενιές της Ομογένειας.

Για τη Βόρεια Αμερική, τα δωρεάν διαδικτυακά μαθήματα της ποντιακής διαλέκτου θα αρχίσουν τον Οκτώβριο του 2026 με τις δηλώσεις συμμετοχής να υποβάλλονται μέσω της ιστοσελίδας: <https://panagiasoumela.org/more/pontiaka-lessons>

ekirikas.com